

telse. Endvidere er der behov for fredning af områder eller lokaliteter med sjældne geologiske forekomster, f. eks. varme kilder, dyndvulkaner og salt-søer.

§ 10, nr. 3. Bygningsfredning er i Danmark reguleret ved lov nr. 195 af 8. juni 1966. Loven indeholder i § 21, stk. 2, hjemmel til, at den kan sættes i kraft i Grønland med de afvigelser, som landsdelens særlige forhold tilsiger. Når man har valgt ikke at benytte denne hjemmel, skyldes det, at man for Grønlands vedkommende har mulighed for at samle alle fredningsbestemmelser i én lov med et stærkt forenklet administrativt apparat.

De ældre fredningsværdige bygninger i Grønland er alle statens ejendom, men der kan også tænkes at være fredningsværdige anlæg, der tilhører landskassen eller en kommune. Dette gælder navnlig måske ikke særlig gamle, men alligevel karakteristiske bygninger og anlæg fra kolonitiden.

Det har været overvejet, om det måtte være nødvendigt at foreskrive samme fremgangsmåde ved fredning af bygninger m. m., som ved fredning af fortidsminder og af områder og lokaliteter. Det er imidlertid ikke noget særtæk for bygninger, at der i Grønland normalt ikke vil være private ejerinteresser, der skal tilgodeses i forbindelse med fredningsovervejelser. Fremgangsmåden i forbindelse med fredningssagernes behandling skal først og fremmest sikre, at fredningsmyndighederne bliver opmærksom på, at der kan være et fredningsbehov, og at disse myndigheder ved høring af sagkyndige og af lokalpolitisk interesserede instanser får et tilstrækkeligt materiale til at afveje krydsende hensyn overfor hinanden. Mange af de fredningsværdige bygninger er endnu i brug, og fredning efter § 1 er allerede af den grund udelukket. Men et voksende antal er nu forladte i forbindelse med affolkning af udsteder og bopladser. En konkret beslutning om hver enkelt bygnings skæbne vil være nødvendig, hvis de ikke skal forfalde og gå til grunde. De må vel siges at være jordfaste fortidsminder, men det har været på tale, at de mest karakteristiske af disse bygninger som et minde om kolonitiden ville være bedre anbragt på et frilands- eller bygdemuseum. Ønsker man en sådan løsning, må fredningen ophæves eller ændres i medfør af §§ 5 eller 17.

Skal bygningerne fredes i deres hidtidige omgivelser, må fredningen indeholde pålæg om bygningernes vedligeholdelse og forbud mod nedrivning eller ændring uden rigsantikvarens tilladelse.

Med hensyn til værder er forholdet det, at de findes i betydelig mængde, og kun en del af disse har historisk interesse og kan anses fredningsværdige.

De fleste kendte værder af historisk værdi findes i Nordøstgrønland og vil være omfattet af en fredning af dette område som naturpark, jfr. lovens kap. IV.

§ 11. Bestemmelsen svarer til naturfredningslovens § 19. Mens fredning i Danmark sker ved pålæg af fredningsservitutter eller ved afståelse af ejendom til staten eller en kommune, vil fredning i Grønland typisk få karakter af almindelige indskrænkninger i borgernes adgang til brug og forbrug af de fælles naturgivne ressourcer.

Der kan være tale om et ordensreglement for eller forbud mod færden inden for bestemte lokaliteter. Adgang til jagt, indsamling af planter, gravning, brydning af mineraler o. a. kan være begrænset eller forbudt. I særlige tilfælde angår fredningen områder, der udnyttes af private som brugere eller ejere. Dette vil specielt kunne forekomme ved bygningsfredning og fredninger i fåreholderdistrikterne. Det kan tænkes, at fredningsmyndigheden må pålægge bruger eller ejer at gennemføre visse foranstaltninger til fredningens gennemførelse. Der kan være tale om, at ejendommen skal føres tilbage til en tidligere tilstand, eller at istandsættelse under en eller anden form skal gennemføres. Undtagelsesvis kan der også være tale om fjernelse af bygninger, beplantninger el. lign. Specielt i forbindelse med fredninger efter § 10, nr. 1, vil der kunne være brug for at pålægge en kommune at træffe foranstaltninger til sikring af et rekreativt område for kommunens beboere.

§ 12. Bestemmelsen, der svarer til naturfredningslovens § 11, angiver, hvem der kan tage formelt initiativ til at få gennemført en konkret fredning. Andre initiativer må kanaliseres gennem de nævnte organisationer. Også foreninger og institutioner, som virker for fredninger i Danmark, kan anerkendes af ministeren for Grønland hertil.

Det er landshøvdingen, der er fredningsmyndighed i første instans. Det er således normalt en ren administrativ behandling, der er tale om, i modsætning til den fremgangsmåde, der er foreskrevet i Danmark, som har en domstolslignende karakter. Det hænger sammen med, at formen for og indholdet af fredning, som foran omtalt, er helt forskellig i de fleste tilfælde. I Grønland vil fredningen typisk fremstå som en meddelelse, der ligner lokale vedtægter, der retter sig til en ubestemt flerhed af personer, mens den i Danmark vil være en afgørelse, der ofte angår bestemte personers rettigheder og lægger bånd på disse.

§ 13. Bestemmelsen svarer til naturfredningslovens § 12. Den giver landshøvdingen mulighed for på foreløbigt grundlag at træffe afgørelse om, hvorvidt han vil efterkomme en begæring om rejsning af